3.3.2025

Talousvaliokunta
VNS 8/2024 vp

Lausuntopyyntö talousvaliokunnalle koskien kulttuuripoliittista selontekoa

Suomen Yrittäjät kiittää lausuntopyynnöstä.

Suomen Yrittäjät kannattaa kulttuuripoliittisen selonteon visiota ja neljää tavoitetta. Visio ja tavoitteet on hyviä, mutta toimenpiteitä tulee tehdä jo nyt, eikä vasta tavoitella vuoteen 2040.

Tämänhetkinen ristiriita kulttuuripoliittisen selonteon tavoitteiden ja kulttuuribudjetin leikkausten välillä ei voi jatkua. Kulttuuripoliittisen selonteon pitkäjänteinen työ tulee olla hallituskokoonpanosta riippumatonta.

Nyt kulttuurikenttään vaikuttavat leikkaukset ovat valtiontalouden kannalta vähäiset ja on ymmärrettävä, että leikkaukset kulttuurialalla lisäävät työttömyyttä.

Lisäksi arvonlisäveron korotus osuu suoraan isoon osaan alan yrittäjistä. Pitkäjänteisessä työssä on myös otettava huomioon leikkaukset ja muutokset, jotka vaikuttavat kuluttajan ostovoimaan. Viimeaikaiset verokorotukset ja leikkaukset ovat suorassa vaikutuksessa kulttuuritarjonnan kysyntään.

Luovan alan yritystoiminta, joista iso osa toimii kulttuurin kentällä, tulisi ottaa vahvemmin huomioon kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanossa. Selonteossa todetaan, että vuonna 2022 luovaan osaamiseen perustuva liiketoiminta yrityksissä on ollut arvoltaan 13,7 miljardia euroa.

Kulttuuri- ja luovan alan toimijoissa on valtavasti yrittäjiä ja jotta kulttuuripolitiikka säilyisi elinvoimaisena, tarvitsee se tuekseen kasvavaa ja kehittyvää yritystoimintaa. Kuten selonteossakin on huomioitu, kulttuuriammateissa työskentelevistä 25 prosenttia on yrittäjiä, kun muissa ammateissa osuus on 13 prosenttia.

On pidettävä huolta, että kulttuurin ja luovien alojen tekijöiden toimintaedellytyksiä vahvistetaan tukemalla alan yrittämisen edellytyksiä. Selonteossa mainitaan, että kulttuuriala työllistää suoraan ja välillisesti lähes 130 000. Tämä on tärkeä ottaa huomioon työllistämiseen kannustavassa lainsäädännössä.

Palkkaamisen riskien madaltaminen, työnteon vaihtelevien muotojen huomioiminen ja toimijoiden sosiaaliturvan varmistaminen esimerkiksi

yhdistelmävakuutuksella, on tarpeellista alan edellytyksien kehittämisessä. Työmarkkinoiden muutoksessa myös kulttuurialalle tyypilliset korvausten eri muodot, ansaintalogiikka, tulee mahdollistaa entistä vahvemmin. Alalla tyypillinen kausiluontoisuus ei myöskään saa toimia rajoittajana ammatin harjoittamisessa.

Työmarkkinoiden toimivuutta tulee kehittää niin, etteivät apurahat ja yritystoiminta poissulje toisiaan. Apurahojen myöntämisessä tulee olla joustavampi lähestymistapa hakijoille, jotka pyrkivät kehittämään ja laajentamaan toimintaansa. Tarvitaan konkreettisia toimia sille, miten kulttuuriala saadaan muutettua apurahapuolelta yrittäjyydeksi. Uusien rahoitusinstrumenttien osalta on äärimmäisen tärkeää, että rahoitusmuodot ottavat huomioon erityisesti yksinyrittäjät ja pienyritykset. Oleellista ei ole se, minkä kokoinen yritys on tällä hetkellä, vaan millainen on sen kasvupotentiaali.

Politiikan tulee tunnustaa aineettoman arvonluonnin olevan taloudelle yhtä merkityksellistä kuin aineellinen arvonluonti. Näin ollen luovien- ja kulttuurialojen taloudellinen potentiaali tulisi tunnistaa paremmin, ei pelkästään tukien saajina, vaan myös kannattavina investointikohteina ja arvon luojina.

Arvoa luovat palvelut tarjoavat merkittävän mahdollisuuden paitsi palvelualalle itselleen, myös valmistavalle teollisuudelle, rakentamiselle ja kaupan alan yrityksille. Kansantalouden tilinpidon mukaan yksityiset palvelut muodostavat puolet kansantaloudesta, ja niiden tuottavuuden parantaminen on ratkaisevan tärkeää.

Suomen Yrittäjät painottaa, että on merkittävää tunnustaa nämä alat kasvualoiksi, joka edellyttää alan rakenteiden ja rahoituksen uudistamista. Innovaatiotyön kaupallistamista tulee tukea entistä vahvemmin. Esimerkiksi TESI-strategiassa ei ole kulttuurialaa tunnistettu. TESI-strategian tehtäväksi on asetettu innovaatioiden kaupallistaminen, skaalaaminen ja viennin kasvattaminen. Samaan aikaan muu julkinen rahoitus kaupallistamiseen ja viennin edistämiseen on tiukasti rajoitettua. Suomessa on päätetty, että T&K-rahoitus on vuoteen 2030 mennessä neljä prosenttia bruttokansantuotteesta. Kuitenkaan tätä rahoitusta ei voi käyttää tuotteiden ja palveluiden kaupallistamiseen, mikä on merkittävä puute.

Luovien alojen vienti on merkittävä osa kulttuuripoliittisen tavoitetilan visiota. Kulttuurialan ja luovien alojen vienti voi olla tulevaisuudessa Suomessa merkittävä kasvun veturi. Esimerkiksi tänä vuonna avattu 9 miljoonan euron suuruinen Business Finlandin luovien alojen rahoitus kohdentuu tutkimus- ja kehitystoimintaan. Rahoitus vaatii vähintään kahta työntekijää jättäen ulkopuolelle yksinyrittäjät, joilla voi olla skaalautuvaa liiketoimintaa. Esitämme, että tulevaisuudessa kulttuuri- ja luovien alojen rahoituksissa voitaisiin kohdentaa myös kasvupotentiaaliperusteisesti huomioiden

yksinyrittäjät. Yksinyrittäjät voivat olla vahvan kasvuverkoston vetäjinä, vaikka eivät itse työllistäkään muita työntekijöitä.

Hallituksen norminpurkutalkoot ja niiden tulos on myös oleellinen osa luovan- ja kulttuurialan kasvun mahdollistamista.

Innovaatiotyön kaupallistamista tulee tukea entistä vahvemmin. Kulttuurialan toimijoiden toimintaedellytyksiä on vahvistettava tukemalla yrittämisen edellytyksiä. Kulttuuri- ja luovien alojen kaupallistaminen on keskeinen tekijä Suomen taloudellisen kasvun ja hyvinvoinnin edistämisessä.

Yrittäjyyslähtöisyyttä, kaupallistamis- ja liiketoimintaosaamista kulttuurialan koulutuksissa tulee korostaa. Opetus- ja kulttuuriministeriön laatiman ammattikorkeakoulujen uraseurantakyselyn mukaan (vuodelta 2023), vuonna 2018 AMK ja YAMK:sta humanistisen ja taidealan tutkinnon suorittaneista 49 prosenttia vastasi toimineensa yrittäjänä vähintään osa-aikaisesti valmistumisen jälkeen.

Kuitenkaan yrittäjyysoppeja ei tarjota eikä edellytetä kaikissa opinahjoissa. Kukoistavan kulttuuri- ja luovan alan elinkeinon edellytyksenä meidän tulee systemaattisemmin tarjota eväitä ja kannustaa liiketoimintalähtöiseen ja poikkitieteelliseen ajatteluun jo opintojen aikana. Esitämme, että poikkitieteellistä toimintaa ja siihen kannustavaa ilmapiiriä oppilaitoksissa, sekä yhteistyötä yritysten kanssa tulee lisätä systemaattisesti.

Kulttuurialan arvoketjut huomioidessa on tärkeää myös huomioida yrittäjyyden arvoketjujen ymmärtäminen. Suomessa noin 60 000 yritystä, joilla on toive omistajanvaihdoksesta lähivuosina. On tärkeää, että myös luovan- ja kulttuurialan opiskelijoille tarjotaan tietoa tästä yrittäjyyden aloittamisen muodosta.

Selonteossa on huomioitu kulttuurialaan liittyvän tietoperustan vahvistaminen. On tärkeää huomioida kulttuuritilastojen toiminnan uhanalaisuus, sillä ilman tilastoja tietoperustaa ei voida kehittää, johtaa tai todentaa. Esitämme, että toimialaluokituksessa otetaan entistä paremmin huomioon luovan- ja kulttuurialan tekijät. Myös alakohtaista tieto-osaamista, kykyä ja pätevyyttä päätöksenteossa tulee lisätä laajemmin rahoituslaitoksiin sekä maakuntien elinvoimakeskuksiin.

Tavoitteissa on kirjattu, että tavoitteena tulee olla kokonaisvaltaisesti osallistava Suomi. Onnistunut kulttuuri- ja elinkeinopolitiikka luo osallistumisen ja merkityksellisyyden tunnetta, luoden yhteiskunnalle merkittävää hyvinvointia ja taloudellista arvoa. Elinkeinopolitiikassa pitäisi ottaa huomioon paljon nykyistä paremmin kulttuuriala. Rikas kulttuurielämä on merkittävä paikkakunnan tai seudun elinvoimatekijä. Kulttuuri toimii myös tärkeänä sopeutumisen ja työllistymisen väylänä vähemmistöjen ja maahanmuuttajien keskuudessa. Kulttuurinen vuoropuhelu auttaa purkamaan ennakkoluuloja

ja stereotypioita, joita suomalainen yhteiskunta ja talous tarvitsee kansainvälisten osaajien pitovoiman kasvattamisessa.

Näin ollen on yleisen edun mukaista edistää kulttuuria ja sitä kautta elinvoimaa, joka on myös hyvin usein yrittäjävetoista toimintaa. Suomi tulee tunnistaa kiinnostavana kulttuurimaana, joka lisää osaavan työvoiman houkuttelevuutta, kasvattaa investointihalukkuutta ja lisää vientiä.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Sonja Antosalo
asiantuntija

LIITE

VN/30163/2023

Ote lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston kulttuuripoliittiseksi selonteoksi

Selontekoluonnoksessa ehdotetaan yhdeksää toimenpidekokonaisuutta. Toimenpiteet tavoitteisiin pääsemiseksi kuvailuineen löytyvät selontekoluonnoksen sivuilta 21–31. Suomen Yrittäjät nostavat seuraavat viisi toimenpidekokonaisuutta erityisen tärkeäksi ja esittävät seuraavat ehdotukset.

3.1 Kulttuurin perusta tulevaisuuskestäväksi

- Rahoituslähteiden monipuolisuutta kehitetään tavoitteellisesti varmistamaan kasvavat resurssit kulttuuri- ja taidesektorilla. Avustus- ja valtionosuusrahoituksen rinnalla vahvistetaan toimijoiden omien tulojen kasvattamista, pääomarakenteen kehittymistä sekä toteutetaan lahjoitusten verovähennys. Vahvistetaan Sitran roolia suomalaisen kulttuurin ja kasvun tukijana suuntaamalla Sitran toimintaa nykyistä voimakkaammin taiteen ja kulttuurin alalle.

  Suomen Yrittäjät esittää, että selonteossa on tärkeää konkretisoida toimenpiteitä sille, miten kulttuuriala saadaan muutettua apurahapuolelta kannattavaksi yrittäjyydeksi.

- Vahvistetaan kulttuurialaa koskevan tietoperustan ajantasaisuutta, kattavuutta ja yhteentoimivuutta sekä parannetaan tiedon hyödynnettävyyttä alan vaikuttavuuden tunnistamiseksi, päätöksenteon pohjaksi ja toiminnan suuntaamiseksi.

  Suomen Yrittäjät esittää kohtaan lisättävän, että varmistetaan kulttuuritilastojen toiminnan jatkuvuus. Ilman tilastoja tietoperustaa ei voida kehittää tai johtaa.

3.4 Uudistumisen, kestävyyden ja kasvun mahdollistaminen

Suomen Yrittäjät esittää, että kulttuuri tunnistetaan ja mainitaan selonteossa kasvualaksi. Esimerkiksi TESI-strategiassa ei ole kulttuurialaa tunnistettu. TESI-strategian tehtäväksi on asetettu innovaatioiden kaupallistaminen, skaalaaminen ja viennin kasvattaminen. Samaan aikaan muu julkinen rahoitus kaupallistamiseen ja viennin edistämiseen on tiukasti rajoitettua. Suomessa on päätetty, että T&K-rahoitus on vuoteen 2030 mennessä neljä prosenttia bruttokansantuotteesta. Kuitenkaan tätä

rahoitusta ei voi käyttää tuotteiden ja palveluiden kaupallistamiseen, mikä on merkittävä puute.

Suomen Yrittäjät ehdottaa, että selonteossa mainitaan myös työmarkkinoiden toimivuuden kehittäminen. Apurahat ja yritystoiminta eivät saa poissulkea toisiaan. Apurahojen myöntämisessä tulee olla joustavampi lähestymistapa hakijoita kohtaan, jotka pyrkivät kehittämään ja laajentamaan toimintaansa.

3.5 Yhteistyön ja osallisuuden voima

- Varmistetaan, että kulttuuri- ja luovien alojen toimijoilla on osaamista yrittäjyyteen ja taloudelliseen toimintaan”.

Suomen Yrittäjät esittää, että kohtaan lisätään mm. tuomalla yrityskenttä lähemmäs koulutusta monialaisesti.

Suomen Yrittäjät esittää lisättävänä pykälänä, että liikunta- ja kulttuuriedun verovähennysoikeus mahdollistetaan toiminimiyrittäjälle.

3.6 Yhteinen linja politiikassa

- Ohjataan hyvinvointialueita ja kuntia hyödyntämään kulttuuria osana sosiaali- ja terveyspalveluita sekä ennaltaehkäisevää toimintaa yksinäisyyden ja segregaation vähentämiseksi. Hyvinvointialueiden ja kuntien rahoitusjärjestelmään sisältyvien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen HYTE-kertoimien painoarvoa lisätään ja kriteereitä ja mittareita tarkistetaan paremmin vaikuttavaa ennaltaehkäisyä tukeviksi.

Tällaisia tavoitteita hyvinvointialueilla ei näe tarpeeksi ja kunnatkin vielä pohtivat asiaa. Suomen Yrittäjät esittää, että ennaltaehkäisevää toiminta tulee ottaa huomioon ja toiminnassa hyödynnetään ja lisätään yhteistyötä yrityksien kanssa.

3.7 Kulttuurin kukoistava toimintaympäristö

- Luovia aloja edistetään arvoketjuja vahvistamalla, tekijänoikeuden toimivuutta lisäämällä, mahdollistamalla aineettoman pääoman lisääminen taseeseen sekä eri sektoreiden kasvustrategioilla. Varmistetaan, että aineettoman pääoman erät voidaan ottaa huomioon yritysten taseessa.

Suomen Yrittäjät esittää, että aineettoman pääoman erät yrityksen taseeseen tulee ottaa huomioon jo nyt ja huomioida yritysneuvonnassa ja koulutuksessa. Aineeton pääoma ja sen käyttöoikeudet tulee toimittajan puolesta kirjata tilaajalle selkeästi.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Sonja Antosalo
asiantuntija